

Værfts-Magazinet

Nr. 2

Juni 2010

9. årgang

Fredriksoern Værfts Venner

Fredriksvern Verfts Venner

Innhold:

Side 1:	Tordenskiolds soldater hedrer Tordenskiold 17 mai 2010. Foto: Kjell R. Bugge
Side 2:	Innholdsfortegnelse og FVV formålsparagraf
Side 3:	Formanden har ordet og Redaksjonelt
Side 4-5:	Værfts-Magazinet besøker Sivilforsvaret
Side 6:	17. mai 2010
Side 7:	17. mai 1961
Side 8-9:	Vernede bygninger ved Fredriksvern Verft. Vi presenterer Smia
Side 10-11:	Skredder Dahl Olsen
Side 12:	Ny modell av Fredriksvern verft
Side 13:	Håndvåpen i Luftforsvarsutstillingen
Side 14-15:	Værftsbilder
Side 16-18:	Fra min tid på Fredriksvern Verft
Side 19:	Fra tyskerbrakker til Skaugum
Side 20-21:	Foreningsnytt fra årsmøte 2010
Side 22:	Kommandersersjantrommet
Side 23:	Fredriksvern saluttbatteri
Side 24-25:	Klipp fra arkivet
Side 26:	Krigsgraver på Fredriksvern verft?
Side 27:	Etablisementer på Fredriksvern verft
Side 28:	Foto: Putte Solberg

Våre hjemmesider finner du på
www.fvv.stavern.no

Foreningen - info

Fredriksvern Verfts Venner er en ideell organisasjon som ble stiftet 31 januar 2002. Foreningen skal arbeide for å bevare og forskjonne Fredriksvern verft med Stavern fort og blokkhusene samt å formidle kunnskap om disse nasjonale kulturminners historiske og kulturelle betydning. Videre skal foreningen bidra til at Fredriksvern verft skal være en arena for kulturaktiviteter tilpasset bygningene og området historie og særpreg. Som et ledd i informasjonsarbeidet forestar foreningens medlemmer guiding på værftsområdet. Om sommeren er det faste omvisninger flere ganger ukentlig. I tillegg er det mulig å bestille guidede turer for grupper hele året. Henvendelser om dette kan gjøres til venneforeningen direkte, til Larvik turistkontor eller hotell Wassiloeff. Venneforeningen står også for driften av Galeimuseet i Galeiskur nr 16. Museet er åpent for publikum i sommerhalvåret, men kan åpnes for omvisning av grupper hele året. Foreningen utgir i tillegg et historisk magasin «Værftsmagazinet» som bringer artikler og bilder knyttet til verftets mangeårige historie som forsvarsanlegg. Medlemskap i foreningen er åpent for alle.

Værfts-Magazinet:

Ansvarlig redaktør:	P: 33 19 72 65	
Per Inge Steien	M: 92 85 91 12	ping-ste@online.no
Leder redaksjonskomiteen:		
Kjell R. Bugge	P: 33 11 66 18	
	M: 992 08 711	buggekjell@online.no
Redaksjonsmedarbeider:	P: 33 11 43 95	
Jahn H. Schipsted	M: 411 26 513	jahn.schipsted@bluezone.no
Redaksjonsmedarbeider:		
Peter Lynge Nissen	P: 33 13 07 03	peterln@online.no
Redaksjonsmedarbeider:		
Rune Sørli	M: 900 19 145	ru-soerl@online.no
Redaksjonsmedarbeider:		
Erling H. Halvorsen	M: 930 92 360	erling.hedly@c2i.net

Formanden har ordet

Venneforeningen får hvert år tilsendt en flott brosjyre som heter Årsrapport for Forsvarsbygg. I likhet med de fleste årsrapporter inneholder denne også noe selvskryt, men og en masse faktaopplysninger. Hva finner vi i denne – og hvorfor? Nå har det seg slik at Nasjonale Festningsverk (NFV) – som til daglig tar seg av driften av

Fredriksvern Verft – er et eget forretningsområde under Forsvarsbygg. Hva Forsvarsbygg evner og mener er derfor av stor betydning for hvordan Verftet vil bli ivaretatt i tider som kommer. Hva er så Forsvarsbygg? Kort fortalt er Forsvarsbygg er en etat under Forsvarsdepartementet som har ca 1300 ansatte (2008), den tar vare på over 8000 militære bygg og anlegg over hele landet, utførte i 2008 mer enn 23000 oppdrag og investerte mer enn 2 milliarder kroner i nye byggeprosjekter. Ett av Forsvarsbyggs virkelig store prosjekter er et naturrestaureringsprosjekt på Dovrefjell som har som mål å levere tilbake Hjerkinns skytefelt i den stand området var i før militær virksomhet gjorde sitt inntog for mer enn åtti år siden. Prosjektet ble påbegynt i 2006 og skal være ferdig i løpet av 2020. Et vesentlig mindre prosjekt, men langt nærmere oss, er Rakke skytefelt som ble gjort tilgjengelig for folk flest i 2007 etter å ha vært i militær bruk i nesten 70 år. Forsvarsbygg brukte 3,3 mill kroner på å rydde feltet før det ble ansett trygt nok for tilbakeføring til allmenn bruk som friområde. Salget av den delen av Rakke som Staten eide innbrakte imidlertid ikke mer enn 1,5 mill kroner.

I 2004 utarbeidet Forsvarsbygg, i samarbeid med Riks-

antikvaren og Forsvarsmuseet, en Landsverneplan for Forsvaret. Denne planen inneholder en fortegnelse over verneverdige eiendommer, bygg og anlegg som kan dokumentere Forsvarets virksomhet gjennom historien. På grunnlag av denne planen ble 454 av Forsvarets eksisterende bygg og anlegg fredet av Riksantikvaren. Skifte Eiendom, som også er et forretningsområde under Forsvarsbygg, ble etablert i 2001 og har som oppgave bl a å selge eiendom som Forsvaret ikke lenger har bruk for. Frem til og med 2009 har Skifte Eiendom tilført forsvarsbudsjettene ca 2,5 milliarder kroner. I snitt utgjør dette ca 312 mill kroner pr år. Ifølge årsrapporten er det mer enn hva Stortinget har satt som krav, men vil dette monne i den store sammenhengen, og hva skjer når Forsvaret ikke har noe mer å selge? Oppgavene er mange og ambisjonene høye, men hva med de nødvendige økonomiske midler? Tilsyn med – og vedlikehold av alle disse anleggene – hvor Fredriksvern Verft utgjør en bitte liten del – skal ivaretas av Forsvarsbygg og finansieres av et forsvarsbudsjett som også skal drifte vårt stående forsvar. Det er kanskje ikke å vente at Verftet også i fremtiden skal fremstå like velstelt og pent som det er nå? Kanskje våre nasjonale festningsverk kommer til å lide samme skjebne som våre jernbaner?

Nå er imidlertid sommeren rett om hjørnet og fra nå av skal vi bare tenke gode tanker. Vi skal møte alle våre besøkende på beste måte, være stolte av våre nasjonale klenodier og spre verdifulle kunnskaper om viktige deler av vår norske historie. Jeg ønsker alle guider, museumsvakter, flaggheisere og øvrige medlemmer en riktig god sommer, og takker for alt dere har bidratt med gjennom en kald og snørικ vinter.

Per Inge Steien
Leder FVV

Redaksjonelt

Kjære leser!

Værfts-Magazinets' redaksjonskomité har fått en del positive tilbakemeldinger på vårt forrige nummer. Det setter vi pris på. I forrige nummers «Redaksjonelt» oppfordret vi våre lesere til å hjelpe oss i utformingen av de kommende utgivelsene av vårt Magazin. Denne oppfordringen står fortsatt ved lag, og vi ønsker svært gjerne at dere sender oss bilder som kan dokumentere aktiviteten på Fredriksvern verft i den sommerperioden vi nå går inn i. Bildene kan sendes elektronisk til fvv.stavern@online.no

Vi ser det som vår oppgave, ikke bare å formidle Verftets' tidligere historie. Dette er viktig, det å bringe historiske kunnskaper til nye lesergrupper. Men like viktig er det å ta vare på, dokumentere og bringe videre den historien som skapes innenfor Vollene i nå-tid.

Våre besøk til organisasjoner og avdelinger som er tilstede på Verftet i dag er et viktig bidrag i så måte. Det samme er også aktuell informasjon fra Venneforeningens' styre og stell og de aktiviteter vi har pågående i den hensikt å kunne ivareta og formidle historien til Fredriksvern verft.

Vi håper mange, mange av dere vi besøke Verftet, og spesielt FVVs' utstillinger, i løpet av sommeren. Dere er hjertelig velkommen, og vi ønsker dere alle en flott og varm sommersesong.

Med vennlig hilsen Værft-Magazinets' redaksjonskomité

Værfts-Magazinet besøker Vestfold sivilforsvarsdistrikt

Tekst og foto: Kjell R. Bugge

Værfts-Magazinet har denne gangen lagt sitt besøk til Vestfold sivilforsvarsdistrikts' etablissement på Fredriksvern verft. Her er det Berit Reppesgård som er distriktssjef, en stilling hun har innehatt siden 1. august 2008.

Normal holder Berit til i distriktets moderne kontorlokaler i det tidligere undervisningsbygget på Fredriksvern verft. Her har hun og hennes 7 ansatte i administrasjonen gode arbeidsforhold i samme bygning som Justissektorens kurs- og øvingssenter. Berit skryter veldig av samarbeidet med JKØ og bla den felles resepsjonstjenesten som de har i dette bygget. Vårt besøk finner ikke sted på en «normal» dag, så vi finner Berit på Kanonsletta hvor distriktet gjennomfører et avansert førstehjelpkurs for sykepleierstudenter ved Høgskolen i Vestfold som er ferdigutdannet til sommeren. Videregående anestesistudenter er deres instruktører, sammen med ansatte og to mannskaper fra Sivilforsvaret. Kurset går over en dag og omfatter 8 poster med bla branntjeneste, båtredning og førstehjelp som innlagte øvingsmomenter. I denne omgang skal det gjennomføres tre dagskurs med mellom 20 og 30 studenter pr kurs, og aktiviteten er stor. Det er tydelig at dette er et miljø som Berit trives i. Med sin bakgrunn som intensivsykepleier og lærer ved Høgskolen i Vestfold, synes det klart at dette er et miljø hun kjenner godt. Men hun finner da tid til en samtale med Værfts-Magazinet og kan fortelle om et meget godt arbeidsmiljø innenfor Verftets valler. Ikke bare er arbeidsfasilitetene bra, samarbeidet med de øvrige leietakerne på Verftet fungerer utmerket og er i stadig utvikling. Bla så skjer det at Sivilforsvaret kan låne utstyr i fm kurs fra Redningsselskapet mens Berit kan stille instruktør til JKØ i bla livreddende førstehjelp. De utveksler erfaringer og prøver å utnytte ressurser til felleskapets beste. Brukerutvalget på Verftet fungerer meget godt, og det ser ikke ut til at de savner noe i sin hverdag her på Fredriksvern verft. De øvrige sivilforsvarsdistriktene i Norge har da også gitt

Distriktssjef Berit Reppesgård.

uttrykk for at de ofte ser til distriktet i Vestfold og det flotte området det er etablert på i Stavern.

Reppesgård forteller at Vestfold sivilforsvarsdistrikt kom til Stavern i 2004. Dette som følge av omorganiseringen av det som vi tidligere kjente som Direktoratet for sivile beredskap i Oslo, og som nå er Direktoratet for samfunnssikkerhet og

beredskap i Tønsberg. Da ble de tidligere ca 40 sivilforsvarsområdene i Norge omorganisert til 20 sivilforsvarsdistrikt som stort sett sammenfaller med fylkesgrensene, og Vestfold sivilforsvarsdistrikt ble etablert i Stavern. Dette distriktet har i tillegg til de 8 personene som er i administrasjonen her i Stavern, ca 250 mannskaper som er organisert i 4 Fredsinnsatsgrupper (FIG) og 4 oppfølgingsgrupper. De 4 første er fullt oppsatt med personlig utstyr og avdelingsutstyr, mens de 4 siste kun har personlig utstyr og skal bistå FIG'ene ved behov.

FIG'ene har ikke noen formell beredskap, men det brukes mobilvarsel for å få disse hurtig etablert dersom behovet skulle oppstå. Og Berit forteller at det er ikke uvanlig at ved en akutt situasjon, så er FIG'ene klare i løpet av 1 – 2 timer etter at varsel er sendt.

Øvelser for disse innsatsgruppene skjer i tilknytning til hvor disse er etablert i fylket. Den aktiviteten som legges til Stavern er befalssamlinger og andre aktiviteter som ikke krever plass og utstyr for større øvelsessenarier. På årsbasis støtter distriktet i Vestfold et titalls aksjoner. Det være seg søk etter savnede personer eller som sist sommer hvor de stilte med et 60 talls personer i 5 dager i fm Full City katastrofen på kysten utenfor Vestfold/Telemark. Noe som nå etter hvert blir en viktig

oppgave for Sivilforsvaret er noe de betegner som «telt, lys og varme». Det er viktig å ta vare på de mannskapene som settes inn i krevende oppdrag, og da er en plass hvor disse kan få varme, mat og hvile eller etablere kommandoplass, av stor betydning. Dette er en sak Sivilforsvaret arbeider for å kunne ta seg av, ikke bare innenfor landets grenser, men også i internasjonale sammenhenger hvor Norge er involvert. Alt dette krever ressurser, og Reppesgård forteller om store utfordringer på den økonomiske siden. Det er et etterslep på rundt 162 millioner kroner på utstyrssiden for å kunne bekle og utstyre de 8000 personene som tilhører dagens Sivilforsvar. Dagens personlige utstyr tilfredsstiller bla ikke kravene til Helse – miljø og sikkerhet. Nå er det «lys i tunnelen» idet våre tre nordligste fylker i disse dager blir kledd opp med moderne og tidsriktig bekledning. Men det vil, dersom ikke bevilgende myndigheter forserer investerings-takten, enda ta mange, mange år før bla Vestfold sivilforsvarsdistrikt har fått sitt.

Så ventetiden på nytt personlig utstyr kan bli lang for Sivilforsvaret i Vestfold. I mellomtiden får vi ønske dem lykke til i sitt videre virke her på Fredriksvern verft og i den videre utviklingen og samarbeidet med de øvrige leietakerne innenfor vollene.

Sivilforsvarsadjutant Håvard Sørmoen instruerer noen av kurselevene.

17. mai 2010 på Fredriksvern

Tekst og foto: Kjell R. Bugge

Fredriksvern verft har en naturlig plass i markeringen av vår nasjonaldag. Så også i år hvor 17. mai ble feiret i et vårlig vær, riktignok uten en alt for sjenerende sol, men med god temperatur og uten regn.

Det er spesielt tre begivenheter ved årets 17. mai feiring som Værfts-Magazinet ønsker å framheve, alle tre med mer eller mindre tilknytning til Verftet. Brigader (p) Finn Otterstad var gitt æren å bekranse krigsminnesmerket utenfor kirken. Tross at dette fant sted tidlig på morgenen, var det møtt fram godt med folk. Stavern mannskor deltok med tre sanger, bla «Den norske sjømann», og de avsluttet med det som noen betegner som Forsvarets salme «Alltid freidig». Brigaderen var som vanlig meget godt forberedt. Hans tale må av plasshensyn utgå i dette nr., men vil bli gjengitt i neste nr. av Værfts-Magazinet.

Noe senere på morgenen var det blomsternedleggelse ved Tordenskioldstatuen på Mølleber-

get. Tidligere kommandant på Fredriksvern verft, oberst (p) Arne Hill-Jensen, nå som representant for foreningen Tordenskiolds soldater, fortalte i korte trekk om sjøhelten Tordenskiolds tilknytning til Stavern, før han hedret admiralen med en vakker blomsterbukett. Selv om man ikke kan bevise at helten var i land i selve Stavern, så kan det via loggbøker og lignende føres bevis for at han hadde vært på Citadellet 23 ganger.

Verfts området er plassen hvor barnetoget i Stavern avsluttes og hvor det er salg og opptredener. I år var det flere enn de tradisjonelle salgsbodene til Speiderne som hadde fått plass innen for Vollene. Det ble kanskje mye «butikk i butikken»? Det var godt med folk og et fyldig og godt program hvor Fredriksvern saluttbatteri kl 1200 presis avfyrte 21 skudd til ære for nasjonaldagen. Og muligens også til ergrelse for noen? Vindretningen var nemlig slik at kruttøyken drev stille og pent inn over forsamlingen. Men som kjent kan man ikke lage omelett uten å knuse eggene.

Finn Otterstad.

Kruttøyk fra saluttbatteriet.

Fredriksvern verft og 17. mai

Tekst: Per Inge Olsen

Foto: Fredriksvern Verfts Venners fotoarkiv

I en liten by som Stavern hvor Forsvaret og sivilbefolkningen har omgås så tett er det naturlig at det militære nærvær også har vært med på å prege 17. mai markeringen.

Soldater i uniform var i mange år et fast innslag i 17. mai togene. Mang en offiser har holdt taler og stått for bekransning av minnesmerker, men det de aller fleste har satt mest pris på er bruken av verfts-området denne dagen. Her har barnetoget endt opp, det har vært leker for barna og mulighet for å få kjøpt is, pølser, brus – og selvfølgelig kaffe for de voksne.

Dette er en tradisjon som fortsatt holdes i hevd selv om Forsvaret ikke lenger har noen militære avdelinger i aktivitet på verftet.

Som vi ser av programmet fra 1961 var det også film for barna på Soldathjemmet.

Vi har valgt å illustrere 17. mai feiringen med noen bilder fra tidligere år.

Bekransning av Tordenskioldstatuen 17. mai 1961.

Fra venstre: Ukjent, E. Røkke og Birger Johansen.
Parade ved UB-kull 1961.

17. mai 1945.

PROGRAM

for

17. mai 1961

i Stavern

Program:

- Kl.
- 07.00 Salutt.
Musikk i byens gater.
- 07.45 Bekransning, Minnehallen.
- 08.15 Bekransning av:
1. Eidsvoldsmennenes bauta
v/ oblt. Ø. Hatledal.
Salutt.
Sang av Stavern Mannskor.
2. Tordenskioldstatuen
v/ st.sjf. B. Johansen.
Salutt.
3. Jonas Lie's grav
v/ fru Eli Jensen.
- 09.15 Farnegudstjeneste i Stavern kirke
v/ sokneprest Leif Nyborg.
- 10.00 Bekransning av krigsminnesmerket
v/ driftsbestyrer Hans Chr. Pentzrød.
Sang av Stavern Mannskor.
- 10.45 Barnetoget samles på Torget.
- 11.00 Farnetoget går gjennom byens gater til Kysthospitalet. — Tale for barna av lærer Tormod Hægeland. Medvirkende: Stavern/Brunlanes gutte- og jentekorps. Stavern/Agnes Musikkorps. Stavern Mannskor.
Rute for barnetoget:
Torvet, Tollbodgaten, Havnegaten, Prinsens gt., til Utsikten, Storgaten, Kongens gt., Sidselgangen, Larviksveien, Jonas Lies gt., Komm. Herbsts gt., Johan Ohlsens gt., Sogneprest Herlofsens gt. til Helgeroveien og videre til Kysthospitalet hvor toget oppløses.
- 13.15 Film for barna på Soldathjemmet.
- 15.00 Leker for barna på sletta i leiren.
- 17.15 Vi møtes i Parken.
Tale for dagen v/ sekretær Trygve Anthonisen.
Opplesning v/ banksjef E. Schøning. Medvirkende: Stavern/Agnes Musikkorps. Stavern Mannskor.
- 22.00 Fyrverkeri fra Minnehallen.

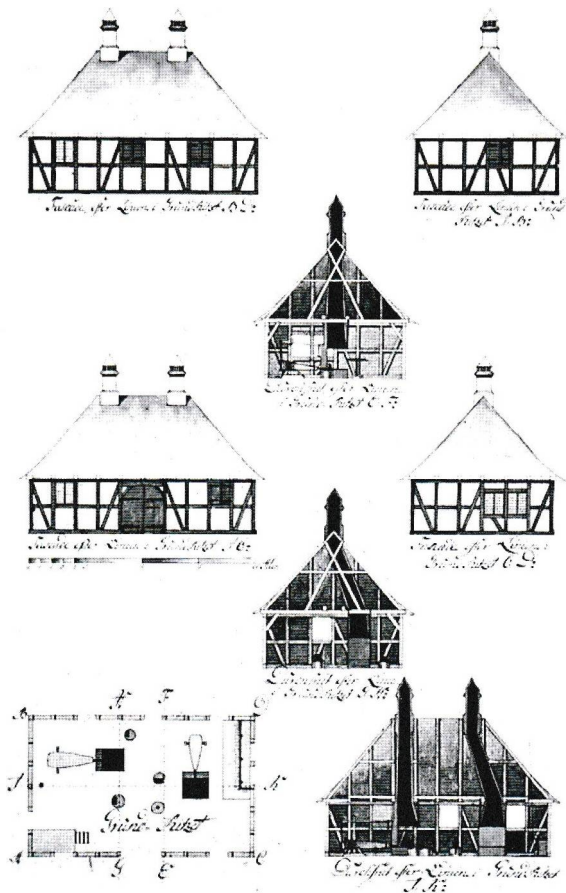
Vernede bygninger på Verftet

Tekst: Erling Halvorsen • Foto: Trond Bergan

Den gamle smien

Denne gangen tar jeg for meg smien, sannsynligvis den eneste bygningen som ble oppført iht. skissene av som er funnet i arkivene fra etableringen på 1700 tallet.

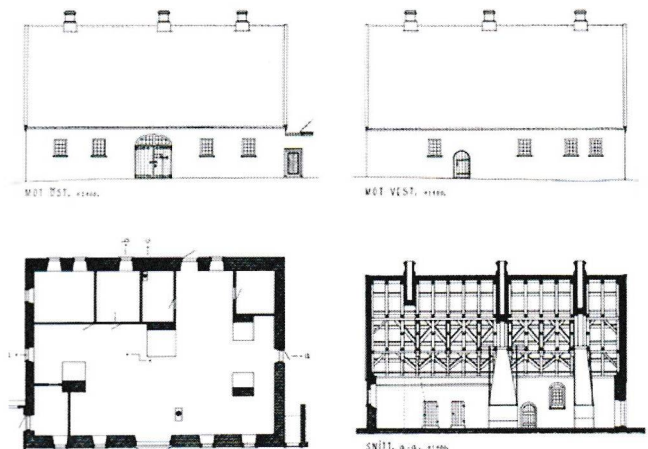

Her er en skisse som viser hvordan den opprinnelig skal ha sett ut. Den gamle smien har verneklasse 1 og omfanget av vern er både eksteriør og interiør. Bygningen tilhører gruppen av murbygninger fra Verftets opprinnelsestid. Svært mye av bygningens opprinnelige utstyr er dessverre fjernet. Det doble murverket – med utmurt bindingsverk innerst, forblendet utvendig med pusset tegl – er antagelig resultat av ombyg-

gingen fra smie til bolig. Verneplan for Fredriksvern Verft beskriver flere detaljer om hva som har befunnet seg i bygget. Blant annet gamle jernovner med flotte ornamenter, gamle dører og vinduer som kan ha vært brukt fra 1750. I dag er bygningen i bruk som kontor for festningsforvalteren Trond Bergan, intervjuet i forrige nr av Værfts-Magazinet. Å ta i bruk gamle bygg på Verftet er i tråd med etterkrigstidens utnyttelse av den gamle bygningsmassen. Modernisering til tidenes krav om fasiliteter har vært gjennomført så langt som mulig. Smien har i dag fire store kontorer, møterom, toaletter og fellesarealer. Den opprinnelige bygningen, som ble oppført i 1750 var 20 alen lang, ca 12,5 meter. I dag er bygget vel 21 meter lang og 8 meter bred. Bygningen var oppført i utmurt bindingsverk og hadde bratt valmtak med to piper som det går frem av skissen. På den ene langveggen fantes en rundbuet dobbelport og bygningen hadde i alt 8 toramsvinduer med 4x8 blyglassruter i hver ramme.

Smien var en sentral og kanskje den viktigste virksomhet for Verftet. Her ble alle beslag og ankere tilberedt og smeden var selvsagt en viktig person i personelloppsetningen for Verftet. Om dette var årsaken til at det allerede 10 år etter oppførelsen ble ombygget til bolig for smeden er uklart, men ikke usannsynlig. Det står imidlertid i arkivene at i perioden 1760-61 ble «den gamle Smedie nedtaget, forandret og istandsatt til Vaanhus for mester Svendsen i Smedien». Man antar at det var i denne forbindelse at bygget ble utvendig isolert med tegelforblending.

Den nye smien var da bygget, og som i den senere tid er brukt som befalskjøkken og selskapslokale. Det er der-

Skisse over den nye smie.

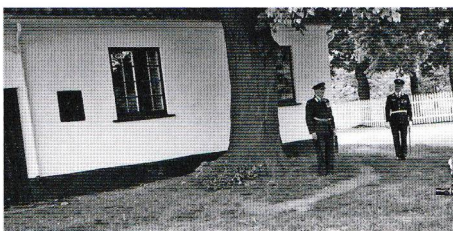

Den gamle og nye smie sett fra vest.

Interiør fra den nye smie med de to gjenværende esser. Denne delen brukes nå som selskapslokale.

for naturlig og også omtale den nye smie. I verneplanen er dette bygget benevnt som befalskjøkken, fordi det i 1953 ble delvis bygget om til kjøkken, mens de to ess-

Kong Olav V og Generalinspektør for Luftforsvaret, generalmajor Olav Aamoth.

Foto fra 1912. Lindetreet i forgrunn. Den nye smie ses til venstre.

ene som lå nærmest den gamle smie ble bevart. Bygget har også verneklasse 1 som den gamle smie. I motsetning til det utmurte bindingsverk i den gamle smie så er det kun gavlveggene som har denne konstruksjon i den nye. Langveggene er av pusset teglstein.

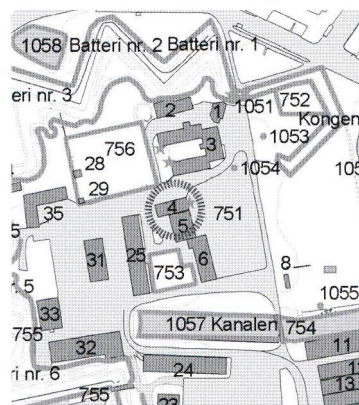
I den delen som ligger inntil den gamle smie er det selskapslokale som brukes til mindre arrangementer på inntil 30 personer. Den nye smien hadde på 1760 fire esser i motsetning til den første som hadde kun to. I den nye smien fantes også en stor esse for å kunne smi store ankere. Man skulle tro at det var i forbindelse med ombygging til bolig at den gamle smie ble forlenget, men det stemmer ikke. Det er funnet kart fra 1815 og 1835 som synliggjør at bygget var like langt som den nye smie var bred. Når smeden flyttet ut av smien og tok bolig i Skrāvika, rett syd av Kaken idrettsbane, har jeg ikke opplysninger om, men smien ble brukt som bolig på 1930 tallet for medisineravdelingens offiserer iht. en fortegnelse over Statens eiendommer fra denne tiden.

Den nye smien som sto ferdig i 1760-61 var lik den som man finner på Holmen utenfor Kjøbenhavn. En fortegnelse i Vollmesterarkivene forteller at det helt frem til 1930 tallet fortsatt var jordgulv i smien. Da ombyggingen til befalskjøkken ble igangsatt ble to av de tre gamle pipene fjernet. En ny pipe erstattet den midtre, mens den søndre ble bygget kun på taket som blindpipe.

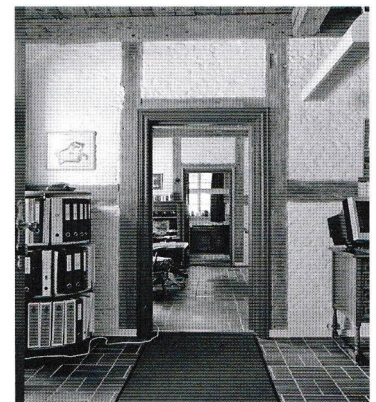
De fikk imidlertid samme form som de gamle. I tillegg til dette ble to vinduer i søndre gavl fjernet.

På den gamle Smiens ene kortende mot sjøen, står det et stort lindetre som har fått navnet kongelinden av den grunn at mange av vårt kongehus medlemmer er fotografert under denne linden. Blant annet Olav V som tjenestegjorde her på 1920 tallet som kadett, og senere da Luftforsvarets skoler Stavern fikk sin fane 8. juni 1988.

Det sies at Kongen kommenterte følende da det ble tatt bilde; «Vi har vist lagt på oss siden sist både du og jeg».

Den gamle og nye smie har nr 4 og 5.

Dagens Interiør i den gamle smie

«Skredder'n»

Et miniportrett av fenrik Bjarne Dahl-Olsen bearbejdet for Værfts-Magazinet av Per Inge Olsen, bygget på et intervju i «Sprenggranaten» i 1959.

Svært mange av soldatene som møtte til tjeneste i Stavern, og fikk sin bekledning og utrustning her, har nok besøkt skredderverkstedet (også kalt systua) en eller flere ganger. Det skulle godt gjøres at alle fikk uniformsplagg som passet ved første forsøk og tilpasninger var nødvendig for at en skulle se akseptabel ut når man opptrådte i uniform. Dessuten var det jo slik at tøy og annet utstyr som var gått i stykker ble reparert for å brukes om igjen. Alle befalelevne var selvfølgelig innoim systua på slutten av utdannelsen for å bli tatt mål av til ny service-uniform.

Med andre ord – skredderen og systua hadde en viktig funksjon i mange år ved skolesenteret.

På 1950-tallet lå skredderverkstedet i 3. etasje i Kadettbrakkas vestre ende. Det var to store rom med utsikt mot sletta og sjøen. Virksomheten ble i 1962 flyttet over til Steinbrakka og lokalisert sammen med depotet da Sanitetslinjen etablerte seg i Kadettbrakkas 2. og 3. etasje.

I tillegg til skredderen arbeidet det 2 syersker på skredderverkstedet. Den gangen, i 1959, var dette frøken Nilsen og fru Folvik. Fru Melby hadde på det tidspunkt akkurat sluttet etter 10 års tjeneste.

Bjarne Dahl-Olsen tiltrådte sin tjeneste i

Skredder'n i arbeid.

Stavern 28. august 1948 og her forteller han selv litt om sin bakgrunn til «Sprenggranaten»:

«Jeg er født 9/7 1916 i Hadsel i Nordland. Her bodde jeg til jeg var 20 år. Da begynte det å krible i krop-

Interior fra skredderverkstedet – Fru Folvik bak symaskinen.

pen og så dro jeg til Kirkenes som skreddersvenn. I 1937 fikk jeg lyst til å lære mer om faget og ferden gikk til Stockholm. Jeg kom inn som elev ved Stockholm Tilskærar-Akademi. Etter eksamen her dro jeg hjem til Kirkenes igjen i 1938 og startet med eget verksted som jeg drev til 1941. Da satte russiske og engelske fly en stopper for driften ved ganske enkelt å blåse huset vekk. Måtte flytte til en hytte utenfor byen hvor jeg bodde til 1945. Begynte i statstjeneste 3/1-1945 og det var i Varangerbataljonen. Var også en tur innom Porsangmoen.»

Dahl-Olsen giftet seg med Leikny i 1940. De fikk 2 barn, Hugo og Evy. Da de flyttet til Stavern fikk hun jobb ved telefonsentralen på Kysthospitalet. Fra midten av 1960-tallet og fram til 1981 hadde også hun sitt arbeidssted på verftet – nærmere bestemt kjøkkenet i befalsmessa.

Dahl-Olsen hadde også andre interesser ut over skredderfaget. Han var en meget habil pistolskytter og hevdet seg i konkurranser både på lokalt og nasjonalt plan. Han begynte å skyte i 1951 og deltok i en lang rekke stevner. I stevne mot 2. Jyske Luftvernregiment, Danmark tok han førsteplassen både i 1957 og 58. I 1957 ble han nr 13 av 80 deltakere i Norgesmesterskapet. I de interne konkurranser blant befal og elever på skolesenteret plasserte han seg alltid blant de beste. Han var i flere år formann i skolens pistolklubb.

Sportsfiske og friluftsliv lå Dahl-Olsen nært og på fritiden tok han gjerne med seg slukstanga ned på Rakke for å prøve fiskelykken – dog ble nok ikke dette de samme store opplevelsene som laksefiske i sin egen landsdel. Sang og musikk var en annen interesse. I mange år sang han i Stavern mannskor og spilte selv både munnsspill og banjo. Hjemmet på Kaken var preget av musikk og sang.

Vi klipper også ut et av spørsmålene intervjueren i «Sprenggranaten» stilte Dahl-Olsen:

«Er det mange av de militære klesmodellene som er upraktiske?»

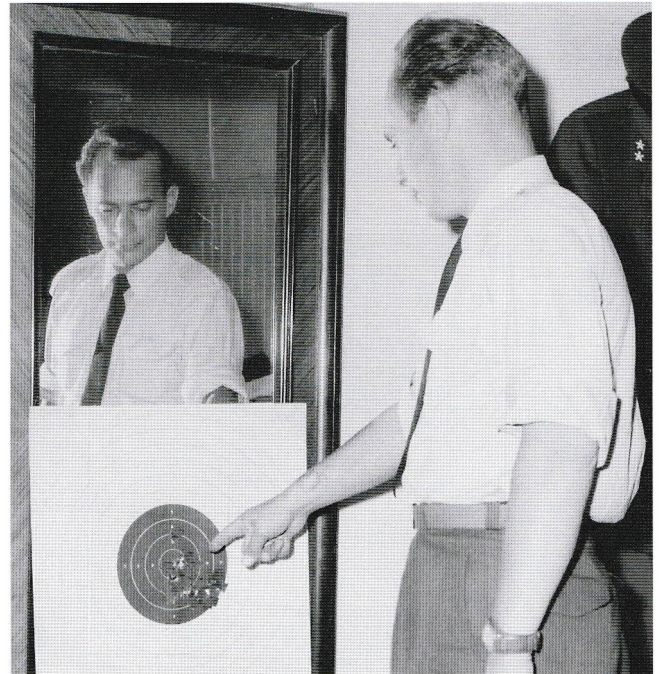
«Ikke så galt, men når du først spør kan jeg ikke begripe hva man skal med beltespenne i ryggen på regnfrakkene. Det er jo bare til å friste gutta til å dra i, og resten ryker ved bruk av ryggsekk.»

Alle som har brukt denne type regnfrakk kan vel bare si seg enig!

Bjarne Dahl-Olsen ble sersjant i 1946 og fenrik i 1952. 1. mars 1973 sluttet han i Forsvaret på grunn av sykdom. Han døde 23. oktober 1974 og er gravlagt på kirkegården i Stavern. Han var innehaver

av Krigsdeltakermedaljen.

Jeg vil til slutt rette en takk til Dahl-Olsen's datter, Evy, som har bidratt med opplysninger om sin far.

Bjarne Dahl-Olsen var en dyktig pistolskytter.

Stor-seier for Fredriksvørn Pistolklubb

Det Jyske Luftvernregiments idrettsforenings pistolgruppe fra Hvorup i Danmark har i år vært Fredriksvørns Pistolklubs gjester. Dette er et hyggelig innslag i utvekslingen mellom danske og norske pistolskyttere. Det er det andre besøket siden utvekslingen begynte for 3 år siden. Det er satt opp en vandrepremie. Denne ble vunnet av Fredriksvørn Pistolklubb det første året, da stevnet ble arrangert i Stavern. Det påfølgende år vant danskene i Danmark, og nå tok altså Fredriksvørn sitt annet napp i denne pokalen. Det blir skutt kombinert helmatch. Det vil si 2 x 5 skudd presisjon, 6 x 5 skudd duell og 6 x 5 skudd serie, tilsammen 70 skudd.

Det var ingen som greide å få 70 treff, men Fredriksvørn Pistolklubb var ublue nok til å ta de 5 første plassene. Disse 5 som teller med i lagskytingen var:

- 1 Fenrik Dahl-Olsen,
- 2 Lt R Børresen,
- 3 Lt Ole Flåten,
- 4 Fenrik K Hanto,
- 5 Lt Sandanger.

Ny modell av Fredriksvern verft

Tekst: Olav Bjørnflaten • Foto: Jahn H. Schipsted

Bildet viser modellbyggeren i sving.

Foreningen har lenge ønsket å fremstille Fredriksvern verft fra «nyere» tid. Dette er nå i ferd med å bli en realitet. Vår modellbygger Arne Naper er godt i gang med en modell som skal vise hvordan verftet fremstod rett etter krigen. Vi har valgt denne tidsepoken for å vise hvordan det så ut etter tyskertiden, siden bygningene som ble satt opp under krigen (tyskerbrakkene) nå er historie.

Værfts-Magazinet har vært på besøk hos Arne som kan fortelle at de fleste bygningene er ferdig bygget, med unntak av små bygningstekniske detaljer som vinduer maling ol. Vi finner modell-byggeren i full gang med å bygge opp terrenget hvor bygninger og andre detaljer skal plasseres.

Modellen skal inngå som en del av Luftforsvars-

utstillingen, og er plassert i det gamle skolekontoret rett til venstre for hovedinngangen, for de som er lokalkjent.

Når prosjektet er ferdig vil den måle ca 18 kvadratmeter og få med seg hele det historiske området innenfor vollene, samt midtre og øvre leir. I tillegg til dette vil også en liten del av Stavern bli med på modellen.

På spørsmål om når modellen vil fremstå som ferdig blir Arne noe reservert. Klok av skade, som han sier, vil han ikke ut med dette, noe vi som har fulgt arbeidet på nært hold utmerket godt forstår. Jobben er formidabel, og vi kan bare prise oss lykkelig over å ha en slik ressurs som Arne i våre rekker.

Værfts-Magazinet vil informere videre i senere nummer om fremgangen i arbeidet.

Håndvåpen i Luftforsvarsutstillingen

Tekst: Olav Bjørnflaten • Foto: Jahn H. Schipsted

Foreningen holder i disse dager på å ferdigstille en våpensamling i utstillingen. Hensikten er å presentere de håndvåpen som er brukt i Stavern etter krigen og frem til i dag. Vi har så langt lyktes med å skaffe alle våpen med unntak av en pistol Type P38 Walther N, og så rart det enn kan høres, ut en AG3. Alle våpnene er plombert og vi håper å kunne presentere en komplett samling til sommerens utstilling.

Det er Hans Støvern som har stått bak arbeidet med å fremskaffe våpen, og han har i forbindelse med dette utarbeidet et hefte som utførlig presenterer de ulike våpnene. Heftet som heter «Håndvåpen som har vært i bruk på Fredriksvern verft etter 1945»

Heftet er innbundet og til salgs fra foreningen. Prisen er satt til kr. 100,-

792 karabin M/98K (Mauser) 1946-1970.

9 mm pistol M/08
(Luger) 1946-1973.

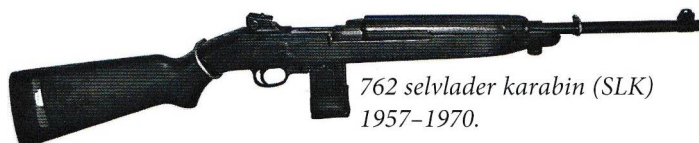
9 mm pistol M/38
(Walter) ikke
utlevert i Stavern.

9 mm pistol M/40
(Lathi) ikke
utlevert i Stavern.

9 mm pistol M/40 (Schmeisser)
1946-1958.

762 selvlader karabin (SLK)
1957-1970.

9 mm maskinpistol M (Soumi)
1858-1970.

Værftsbilder

I denne utgivelsen av Værfts-Magazinet dokumenterer vi noen av alle de nye aktivitetene som er kommet til på Verftet etter at Luftforsvaret forlot her i 2002. På side 27 finner du en oversikt som viser alle de organisasjoner, lag og foreninger som har tilhold på Fredriksvern verft i dag. Vi visualiserer dette med bilder på disse 2 sidene, bilder som viser hvor flere av disse organisasjoner, lag og foreninger fysisk har sine tilholdssteder på dagens værftsområde.

Disse finner du
i Undervisningsbygget.

Kanonhallen
har blitt Stallen.

I Steinbrakka
finner du lokale
kunstnere.

I sjaluppskuret holder kunstneren Per Hoel til.

- Messa, Barken →
- Fregatten, Briggen →
- ← Nasjonale Festningsverk
- ← Galeien, Sjaluppen, Korvetten
- Feriesenter - resepsjon →
- ← Redningsselskapet

Skilting til nye aktiviteter på Verftet.

Tordenskiolds Soldater har tilhold i Kadettbrakka.

Mine minner fra Fredriksvern verft

Berit Ovesen forteller fra LSS/Befalsskolen Kull VI/77 - 9. august 1977 - 4. august 1978

Berit Ovesen startet sin militære karriere ved Luftforsvarets befalsskole i 1977. Hun gjennomførte deretter Luftkrigsskolen, som første kvinnelige kadett, og senere høyere stabsutdanning. 1. september 2001 avsluttet hun sin militære karriere og da som oberst i Luftforsvaret og sjef for Personellstaben i Luftforsvarsstaben.

Berit har tatt en internasjonal coachutdanning og jobber nå som coach og lederutvikler. Hun holder nå på med avsluttende Master of Management med programmet Ledelse, makt og mening. Her skriver hun en oppgave om hva slags maktmiddel Katarina den store brukte, en dame som var eksepsjonell, og som Berit mener vi har mye å lære av.

Red kom.

Dessverre har jeg ikke ført dagbok. Mine minner er derfor hentet fra min hukommelse og er derfor subjektive og antakelig upresise. Jeg skriver mest om det å være jente på det første kullet med jenter, fordi det er min historie. Gerd Snildal som var sekretær på befalsskolen har nok tenkt at dette var en historisk hendelse. I arkivet har hun lagt en oversikt over de først jentene med følgende overskrift: «En ny epoke i Forsvaret – jenter på Befalsskolen».

Befalsskolene og krigsskolene ble åpnet for kvinnelige søkere i 1977. Jeg hadde ikke en klar drøm om yrke. Brosjyrer ble gjennomgått og da kom en befalsutdanning opp som en mulighet. Min far hadde stor tro på sine døtre og sa «Krigsskolen er en utmerket utdanning. Den kan du ta». For å ta krigsskolen måtte jeg ta befalsskolen først og med oppvekst i Sørreisa var Luftforsvaret det naturlige valg. En varm sommerdag i 1977 stod jeg for første gang foran porten til Verftet. Jeg hadde flydd fra Bardufoss, tatt toget fra Vestbanen til Larvik og buss derfra til Stavern for å søke opptak på Luftforsvarets Befalsskole.

Det var totalt tolv kvinner som var innkalt. Åtte av disse møtte til opptak. Opptaksuken gikk med til de vanlige psykologiske, medisinske og fysiske prøvene. Jentene var organisert i en gruppe. Etter opptaksuka fikk alle jentene fortsette, mens flere gutter måtte reise hjem eller til ordinær førstegangstjeneste. Totalt var vi 104 som startet på aspirantperioden. Vi jentene ble konfrontert av guttene om at det var urettferdig. Med rettferdig

mente nok guttene helt lik behandling for gutter og jenter. Det var første gang kardinaldyden rettferdighet kom opp som tema. Den har forfulgt meg gjennom mine 24 år i Forsvaret, og for meg har begrepet et mer differensiert innhold og er sjelden synonymt med likhet. Noen ganger skal kravene tilpasses individet og det vil være mest rettferdig. For oss som kom fra blandede klasser fra videregående var det ikke så unaturlig å være der vi var. Det spesielle skjønnte vi etter hvert, og for befalsskolen og skolesentret i Stavern var det å forholde seg til unge kvinner som en elevgruppe nytt.

Etter opptaksuka fikk vi uniformer på depotet. Da skjønnte vi at det med kvinner var nytt. Vi fikk utlevert undertøy med gylf. Skostørrelsene startet på 38. For flere av oss var dette for stort. Jeg fikk marsjstøvler som var to nummer for store. Jeg gikk et ekstra skritt inni støvelen for hvert skritt jeg tok og resultatet ble at jeg hadde gnagsår og mistet negler. Når det gjaldt gummistøvler, var det ennå verre. Det fantes noen få i størrelse 39. De fikk de jentene som passet de. Jeg endte opp med størrelse 46. Det var det som var igjen. Jeg tenkte det ikke var så farlig, men fikk erfare noe annet. Pakkelista til vår første fjellmarsj inkluderte gummistøvler. Ti nummer for store og tunge gummistøvler som ikke kunne brukes lå som en fin dødvekt i sekken min som veide nesten halvparten av min kroppsvekt på den tiden. Gummistøvler var også antrekket når vi senere skulle trene framsprang i et myrområde ved Møsvatn. Jeg løp og gummistøvlene stod igjen i myra. I forhold til ledelse har jeg noen få ganger møtt ledere som ikke klarer å fylle

Fra høstøvelsen – våte og med for store klær.

stillingen sin. Da tenker jeg på støvlene jeg fikk utlevert på befalsskolen – små ben/tro på seg selv/lederegenskaper og store sko/ambisjoner/stilling. Det er en uheldig kombinasjon.

Oppkledningsutfordringen stoppet ikke der. Vi ble sendt med bil til Gardermoen for å ta ut klær fra et lager for KIF-personell (Kvinner i Forsvaret). Vi gikk med disse uniformene, inkludert det vi kalte jomfrukragen, helt til slutten av befalsskolen. Da fikk vi utlevert pene uniformer som var sydd til oss antakelig på systua i Stavern. Før befalsskolene åpnet ble en gruppe KIF-personell sendt på kurs til Trandum for at de kunne være med på å legge til rette for kvinner til ordinær befalsutdanning. I den daglige tjenesten så vi lite til de to kvinnelige offiserene som var tilknyttet Stavern. Vi ble håndtert av troppsbealet.

Etter dette startet hverdagen i aspirantperioden. Som tidligere og senere elever sikkert husker var det åtte uker der vi måtte løpe når vi var ute, og vi gikk i uniform hele tiden. Jeg oppdaget fort at skritt leng-

den min ikke holdt mål. Derfor lærte jeg meg til å ta lange steg. Denne lite kledelige gangarten har jeg måttet avlære senere, men den kan hentes fram når jeg har behov for den. Vi løp til skolebygningen i nedre leir, vi løp til skytter-banen og vi løp til Cortinbukta i marsjstøvler. Ikke uventet fikk mange senebetennelse i leggen eller akillessenebetennelse, i tillegg til gnagsår. Det var et poeng for oss stå på og ikke ende opp på høyre fløy (de syke). Vi visste at motivasjon ville bli vektlagt ved det endelige opptaket. Den jenta som falt fra under aspirantperioden var sterkt plaget av senebetennelser.

Befalet testet oss på mange måter. Vi lærte å skifte fra det ene antrekket til det neste veldig fort og forlate skap og rom i perfekt orden. Det har vært en nyttig ferdighet for resten av livet. Vi lærte om puss og bruk av AG-3, om kamuflasje, sluttet orden, kartlesing, ordregiving, framrykking og opptreden i et lag og mye, mye mer. Det å sørge for å ha med sistemann i laget er noe som vi lærte og som sier mye om lederskapet. Når jeg snakker med mennesker som ikke har en militær bakgrunn, fram-

Ferdig uteksaminerte sersjanter.

Fra venstre: Ågoth Bente Fossaa, Bente Mariann Lynom, Berit Bøhmer, Berit Ovesen, Wenche H. Hostvedt, Kirsti Hysten og Sissel Dahl.

hever jeg at det også er en omsorgskultur i Forsvaret. Det at vi ble oppfordret til og evaluert på å ta vare på hverandre viser det.

Dagsrutinen var morgenrevelje, frokost, vask av rom, oppstilling, inspeksjoner, trening i fm oppstilling (pushups og situps), arbeidsøkt, lunsj, skifte av antrekk, oppstilling og trening, ny økt, middag og eventuell kveldstjeneste.

Befalet hadde løpende utfordringer med hvordan håndtere oss. Hvor skulle vi forlegges, hva med dusjfasiliteter og uniformer, vaktjeneste, hvilke fysiske krav skulle gjelde, oppakning, osv? Alt det uventede var nok ventet. Den kloke befalsskolesjefen B. A. Hanssen hadde derfor valgt å gi den mest erfarne troppssjefen, løytnant Hans Iversen, til troppen med jenter. For en av beslutningene var å plassere oss i første tropp, med to jenter pr lag. Vi ble plassert i elevkasernen på de to ytterste rommene i hver etasje. Dusjfasiliteten i kjelleren og i gymsalen delte vi med guttene. Vi låste bare døra. Pakkelistene var de samme som for guttene, så sekkene våre var like tunge. Vi fikk av ukjente grunner ikke lov til å ha vaktjeneste. Skolen valgte å la jentene gå sammen i ett lag på de større utmarsjene. På en av utmarsjene falt lt Iversens berømte ord: «Når du tror du er død, har du bare brukt 50 prosent». Livserfaring har vist at vi mennesker har mange reserver for vanskelige situasjoner.

Etter aspirantperioden var det en ny nervepirrende utvelgelse. 86 ble tatt ut, hvorav 7 jenter. De var

Bente Fossaa fra Honningsvåg, Wenche Hostvedt fra Stavern, Berit Bøhmer fra Oslo, Sissel Dahl fra Bodø, Kirsti Hysten fra Oslo, Bente-Marian Lynom fra Bergen og Berit Ovesen fra Sørreisa. Vi søkte og ble fordelt på de ulike linjene. Luftvern var definert som stridende fram til 1985 og kunne ikke søkes av oss. Jeg kom inn på den linjen som var definert som operativ, operasjonslinjen, og dermed gikk veien etter hvert videre til Luftkrigsskolen. Fagperioden til våre linjer var lagt til Kongsvinger og Kjevik. Savnet etter Stavern var stort den tiden jeg tilbrakte i Hedmarks dype skoger.

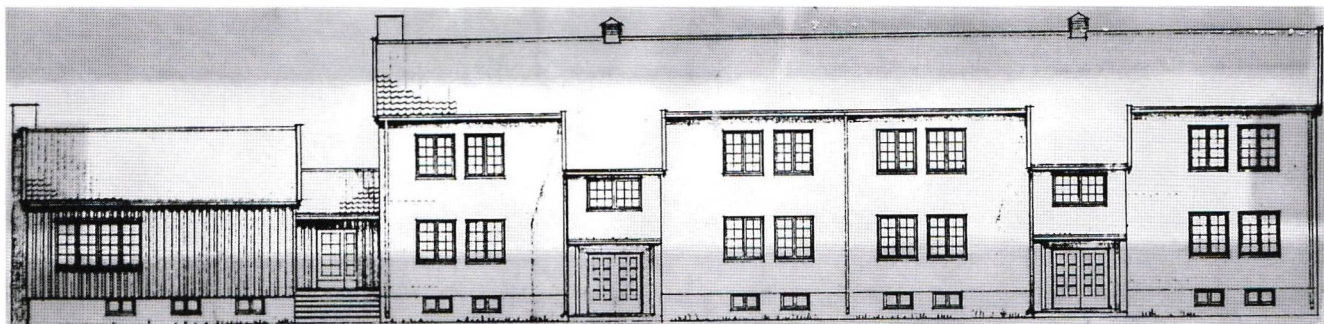
Livet i Stavern var godt. I helgene reiste de som kunne det hjem. Vi som kom fra fjernere strøk hygget oss med turer i nærområdet og med besøk på Wasilioff og hos de lokale bakerne. Dansestedet var Hvalen utenfor Larvik.

Forholdet mellom jentene og guttene var godt. Det var selvfølgelig diskusjoner om vi hadde noe i Forsvaret å gjøre, om fysiske krav og styrke og om kvinnerollen generelt. Provoserende uttalelser var f eks med eleven som ville ha en kone som kunne komme med tøfler og avis når han kom hjem fra jobben. I diskusjonen om de fysiske krav hjalp det at Berit Bøhmer løp fra de fleste av guttene.

4. august 1978 uteksaminert 85 sersjanter, hvorav 7 jenter. Det ble markert med ball i Larvik, festgudstjeneste i garnisonkirken og høytidelig utdeling av diplom ved GIL i velferdens kinosal.

Fra tyskerbrakker til «Skaugum»

Tekst og foto: Per Inge Olsen

I mange år etter krigen måtte soldater og befal ta til takke med å bli innkvartert i eks-tysk brakkebebyggelse i øvre og midtre leir. Selv om brakene ble reparert og vedlikeholdt ble de aldri et fullgodt forlegningstilbud. De var kalde og trekkfulle med dårlige dusj- og toalettforhold. Det var derfor en gledens dag da arbeidene med den første nye mannskapsforlegningen kom i gang i 1960.

Det første spadesticket ble tatt 27. januar 1960. Hovedentreprenør var William Fjeldskår, og de totale omkostninger for bygget var beregnet til ca 650.000.-. Bygningstypen gikk under navnet rekkehuskaserne, sannsynligvis fordi den ville passe inn i en samling av flere bygninger.

Bygningen var delt i 2 avdelinger: Hovedbygg og stuebygg. Hovedbygget besto av 2 etasjer med kjeller. I hver etasje var det 8 forlegningsrom, hvert på ca 27 m², beregnet på 6 mann. Hovedbygget hadde 2 inngangspartier. Til stuebygget var det en egen inngang, men det var fullt mulig å bevege seg innendørs mellom hovedbygg og stuebygg gjennom kjellerdelen. Alle forlegningsrom hadde kaldt og varmt vann. I kjelleren var det 2 toalettrom, 2 vaskerom, 1 tørkerom, 1 strykerom, 2 tilfluktsrom, 1 fyrrom og 1 verkstedrom. I kjelleren under stuebygget var det dusj, badstue og avkleddingsrom. Stuebygget som kun var i en etasje inneholdt en peisestue på 78 m².

Dette var selvfølgelig en fantastisk forbedring i boforholdene og det var befalevene som fikk gleden av å bruke bygningen først da den sto ferdig ved årsskiftet 1960/61. Fortsatt benyttet man

i noen år brakene i øvre leir under aspirantperioden til befalsskolen, men det var til å leve med så lenge denne foregikk i sommerhalvåret.

Andre elever og faste mannskaper måtte ta til takke med de eks-tyske brakene i midtre leir til tidlig på 1970-tallet da det ble bygget 2 nye mannskapsforlegninger.

Den første nye mannskapsforlegningen gikk under navnet «Skaugum». Det kan man selvfølgelig skjønne ut fra den standardheving dette bygget representerte. Hvem som først satte dette navnet på bygningen vet vi ikke, men kanskje noen av våre lesere kan gi oss et tips.

I dag benyttes bygningen av Justissektorens Kurs- og øvingscenter til innkvartering av kurselever. Den er renoveret til hotellstandard med dusj og toalett på hvert rom. Rommene er også innredet slik at de kan nyttes til selvhushold.

Interiør fra et rom på «Skaugum» i dag.

Rapport fra årsmøtet i Fredriksvern verfts venner

Tekst og foto: Kjell R. Bugge

Tradisjonen tro ble årsmøtet 2010 for Fredriksvern verfts venner (FVV) avviklet i auditoriet i Galleiskur 16 på Verftet. Tirsdag 9. mars kl 1800 var ca 30 medlemmer tilstede, og årsmøtet ble satt av leder i FVV Per Inge Steien.

De vanlige årsmøtesakene ble avviklet uten de store debatter, under kyndig ledelse av årsmøtes ordstyrer, Per Inge Olsen. Jeg skal ikke her ta for meg for mange detaljer, disse finner dere i protokollen fra årsmøtet på side 21. Men det er verdt å nevne at det gjøres et formidabelt arbeide i foreningens regi hva angår innsamling og dokumentering av tidligere aktiviteter på Verftet, dette i form av både fotografier og skriftlig materiale. Vår kasserer, Inger Johanne Dahl, la fram et meget hyggelig regnskap og FVV har solid økonomi. Budsjettet for 2010 kan vel ikke akkurat kalles ekspansivt, men det åpner for at foreningens tidsskrift «Værfts-Magazinet» kanskje kan utgis 4 ganger i 2010.

Relatert til foreningens gode økonomi, må jeg ta med at et av medlemmene hadde hentet det lille splittflagget som brukes på Verftet. Som kjent er det FVV som forestår heising og firing av flagget på Verftet, og vårt medlem syntes det var en skam at vi brukte et splittflagg som var mer enn utslitt. Han syntes at foreningen med sin gode økonomi burde kunne ta seg råd til å kjøpe et nytt flagg. Til dette repliserte vår «flaggkommandør» oberstløytnant (p) Johnny Engmark, at det er Forsvarsbygg som skal sørge for stadsmessige flagg på Verftet. Som en kuriositet vil jeg få nevne at to dager senere var det nytt splittflagg på plass i flaggbua. God jobba

hvem som enn har ordnet det.

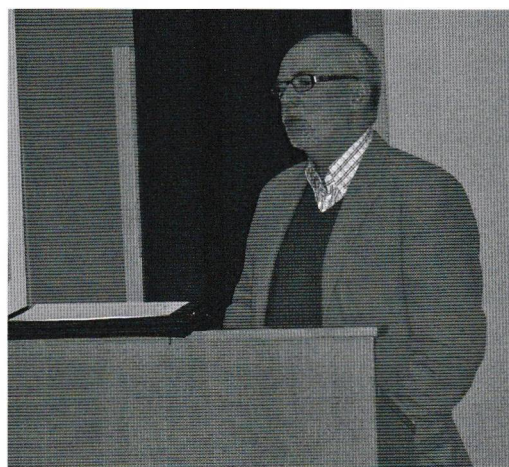
Leder FVV, Per Inge Steien, avsluttet den formelle delen av årsmøtet med å takke av de som nå går ut av styret i FVV, og ønsket de nye styremedlemmene velkommen.

Etter en enkel servering i form av kaffe og boller ble det tid til før kveldens foredragsholder, Terje Skjølberg som er daglig leder ved Justissektorens kurs – og øvingssenter på Verftet, fortalte oss om nåtid og framtid ved Justisdepartementets engasjement på Verftsområdet. Som kjent vil Politihøgskolen legge en avdeling til Stavern fra og med høsten 2010, og dette vil gi 168 studieplasser og ca 20 nye stillinger for instruktører. Hvor lenge dette vil vare er noe usikkert, det er avhengig av et eventuelt nytt etablissement for Politihøgskolen i Oslo. Men alt dette skal vi komme tilbake til i neste nummer av Værfts-Magazinet. Da planlegger vi en større sak om JKØ og den nye politiutdanningen i Stavern og på Fredriksvern verft.

Alt i alt et meget vellykket årsmøte, og vi oppfordrer herved alle våre medlemmer til å stille på neste årsmøte i mars 2011 – følg med i dette utmerkede Magazin hvor annonse om dette vil komme i god tid.

3 tidligere ledere og gjenvælt nåværende leder av FVV.
Fra venstre: Hans Støvern, Per Inge Olsen, Terje Skjølberg og Per Inge Steien.

Leder JKØ Terje Skjølberg orienterte om PHS og JKØ på Verftet.

Referat fra årsmøtet 9. mars 2010

Foreningen Fredriksvern Verfts Venner (FVV) avholdt sitt årsmøte i Galeiskur 16 på Fredriksvern verft tirsdag 9. mars 2010 kl. 1900.

Leder Per Inge Steien, åpnet ved å ønske de 32 fremmøtte velkommen til årsmøtet.

Møtet ble satt kl. 1900 og hevet kl. 2000.

Etter årsmøtet var det enkel bevertning, hvoretter Terje Skjølberg holdt et foredrag om status og videre plan for Justissektorens Kurs og Øvingsenter (JKØ).

- Sak nummer** **Sak**
- 1a Valg av møteleder **Vedtak:** Per Inge Olsen ble valgt til møteleder
- 1b Valg av to personer til å undertegne protokollen **Vedtak:** Kjell Rødne og Erling Halvorsen ble valgt
- 1c Valg av møtesekretær **Vedtak:** Jahn H. Schipsted ble valgt
- 1d Godkjenning av innkalling **Vedtak:** Innkallingen ble godkjent og vedtatt
- 1e Godkjenning av sakliste. Saklisten ble fremlagt og i samsvar med utsendte innkalling
Vedtak: Sakliste ble godkjent. Ingen innkomne saker til behandling
- 2a **Årsmelding**
Årsmelding ble lest av sekretæren. To rettelser ble fremsatt. Når det gjaldt Kultursekken var det 600 elever ikke 500. Under økonomi var summen kr. 10.000.- og ikke kr. 15.000.- fra LMS. Ellers ingen andre merknader.
Vedtak: Årsmeldingen ble godkjent – Originalen vedlagt.
- 2b-1 **Revidert regnskap for 2009**
Regnskapet ble gjennomgått av kasserer Inger Johanne Dahl. Revisors merknader ble lest og spørsmål besvart. Regnskapet var revidert og funnet i orden av revisor. **Vedtak:** Regnskapet ble godkjent
- 2b-2 **Resultatregnskap 2009**
Resultatregnskapet viste et overskudd på kr. 49.691,13 **Vedtak:** Resultatregnskapet ble godkjent og vedlagt
- 2c **Overskuddsanvendelse**
Leder Per Inge Steien redegjorde for forslag til overskuddsanvendelse. Overskuddet på kr. 49.691,13 er foreslått overført til kapitalkonto
Vedtak: Overskuddsanvendelsen ble godkjent
- 2d **Kontingentendringer**
Styret hadde ingen forslag til økning av kontingenten for 2010 **Vedtak:** Forslaget ble enstemmig godkjent av årsmøtet.
- 2e **Forslag til budsjetttramme**
Vedtak: Budsjettforslaget ble godkjent og vedlagt
- 3 **Valg**
Dag Helge Tvedt redegjorde for valgkomiteens forslag til nytt styre.
Valgkomiteens forslag til årsmøtet:
Leder	2010 – 2011	Per Inge Steien
Kasserer	2010 – 2012	Inger Johanne Dahl
Styremedlem	2010 – 2012	Dag Oppen Berntsen
Styremedlem	2010 – 2012	Kjersti Myrebøe
Varamedlem	2010 – 2012	Odny Sigrun Sande
Varamedlem	2010 – 2012	Olav Bjørnflaten
- Vedtak:** Valgkomiteens forslag ble enstemmig godkjent.
- Valgkomité**
Følgende forslag til valgkomité ble fremmet:
Per Magne Andersen	2010 – 2012
Hans Erling Støveren	2010 – 2012
Dag Helge Tvedt	2009 – 2011
- 4 **Avslutning**
Møteleder overlot ordet til leder som hadde tatt gjenvalg
Styreleder takket av de som forlot styret: Kjell Reidar Bugge, Arnfinn Malme og Marianne Sørle.

Jahn H. Schipsted
Møtesekretær

Kommandersersjantrommet i Kadettbrakka

Tekst: Jahn H. Schipsted • Foto: Krigsskolen/ Jahn H. Schipsted

Vi har nå kommet til person nr. 2 i som er avtegnet i Kommandersersjantrommet.

Jens Henrik Throne Nordlie, født 18. januar 1910 i Kristiania og døde 2. april 1996 i Oslo.

Han var en offiser, motstandsmann og næringslivsleder. Jens Henrik Nordlie var engasjert i den militære motstandskampen i Norge og Storbritannia under den annen verdenskrig, og han var aktiv i den hemmelige beredskapen etter krigen. I det sivile ledet han utviklingen av Narvesens Kioskkompani til en bredspektret service-bedrift.

Etter examen artium 1928 gikk Nordlie på Krigsskolen og ble offiser 1932. En kort periode i 1930-årene var han medlem av NS. 1938 fullførte han sin militære utdanning ved Den militære høyskole. Samme år ble han aspirant og løytnant i Generalstabens mobiliseringsavdeling under felttoget i Norge 1940 tjenestegjorde han som kaptein i Hærens Overkommando.

I 1941 ble han ansatt som kontorsjef i Narvesens Kioskkompani. Nordlie ble tidlig involvert i motstandskampen mot de tyske okkupantene. Som kaptein ble han tilknyttet Sentralledelsen (SL) i Milorg gjennom den såkalte Militærkomiteen. Her utarbeidet han sammen med (eks-NS-mann) Rolf Rynning Eriksen Direktiv nr. 1 for SL, som i ettertid er kalt «Milorgs bibel».

Under en «inspeksjonsreise» til kioskene i Halden tidlig i 1943 reiste Nordlie over til Sverige. Derfra kom han seg videre til London, der han sluttet seg til de norske styrkene. Etter hvert ble han major og sjef for operasjonskontoret i Forsvarets Overkommando, IV. kontor. Her arbeidet han med saker relatert til Milorg-/Hjemmestyrkene.

Etter krigen ble han militær sekretær for Den sivile undersøkelseskommissjonen av 1945, og han skrev kommissjonens bilag om felttoget 1940. Senere var han også medarbeider i bokverket Norges krig 1940-45 og i Otto Ruges bok Krigens dagbok.

I 1946 gjennomførte han Senior Office School i Storbritannia, og 1946-47 var han hovedlærer ved Krigsskolen. 1949 ble Nordlie på grunn av sitt arbeid i FO IV under krigen utpekt av forsvarsminner Jens Chr. Hauge til leder for den del av den norske okkupasjonsberedskapen (Stay behind) som fikk betegnelsen Roc (eg. Rocambole). Her var han spesielt sentral de første årene.

Etter krigen kom Nordlie seg unna den militære granskningen. Få kjente til hans NS-fortid.

Nordlie gjenopptok stillingen som kontorsjef i Narvesen i 1947 og ble samme år disponert i selskapet. 1957 ble han administrerende direktør i Narvesen, en stilling han fratradte 1975.

Kilde: Aslaug Moksnes

Fredriksvern saluttbatteri - presisjon og entusiasme

Tekst og foto: Kjell R. Bugge

Som tidligere beskrevet i Værfts-Magazinet, har Forsvarssjefen bestemt at Fredriksvern verft skal være en av de saluttpliktige festningsverkene i Norge. Salutteringen utføres av personell fra HV-01, Oslofjorden HV område, og de salutterte for første gang på Verftet 17. mai 2008.

Værfts-Magazinet besøkte Fredriksvern saluttbatteri søndag 21. februar i år. Denne dagen skulle det salutteres for Kong Harald V, og det var et ønske om å se nærmere på forberedelser og gjennomføring som brakte meg til saluttbatteriet på Verftet denne dagen. La det sies med en gang; på denne snøfylte, svært kalde og hustrige dagen med en sur nordavind, imponerte saluttbatteriets entusiastiske mannskaper. Under ledelse av batterisjef kaptein Odd B. Johansen, ble alt gjennomført på en imponerende måte. Saluttbatteriets kanoner må på grunn av plassmangel på Verftet, lagres ute. Kulden denne dagen gjorde at vitale deler på kanonene måtte adskilles og tørrpusses for å kunne funksjonere skikkelig. Denne jobben utførte mannskapene med valne fingre og i et uoppvarmet kasserom bak på en varebil. Det så meget hustrig ut, men ble gjennomført med smil og en viss form for galgenhumor. Og det er ikke bare husrom til kanonene som ikke kan skaffes på Verftet. Saluttammunisjonen må hentes i Horten. Dette var et oppdrag for selve batterisjefen, som gjorde det med sin private bil. Men kanonene ble tørrpusset i løpet av en kald time og ammunisjonen var på plass i tide. Da forberedte batterisjefen sine mannskaper til dagens dyst. De tre saluttka-

nonene, hvorav to skulle brukes, pekte mot Stavern fort på Citadelløya. Syv kanonmannskaper sto oppstilt ved kanonene, og ytterligere fire HV mannskaper holdt vakt slik at publikum ikke kom for nære skytset. Og på slaget 1300 ble det kommandert «FYR» og det første saluttskudd til ære for vår Konges' fødselsdag runget fra Verftet. Dette ble etterfulgt av ytterligere tyve skudd, alle avfyrt med militært presisjon. Tiden mellom hvert skudd ble registrert og det påfølgende skudd kom til rett tid; hver gang. Etter salutteringen var det ordentlig avslutning med avtakking, opprydding og puss, det siste sikkert også det en kald fornøyelse i ugjestmilde omgivelser.

Takk til Fredriksvern saluttbatteri for en fin forestilling, og jeg kan bare oppfordre våre lesere til å ta en tur innom Verftet når det neste gang skal salutteres der. Du får en flott opplevelse fra området ved Kanalbrua. I nær framtid salutteres det på Frigjøringsdagen 7. juni kl 1200, Dronningens fødselsdag 4. juli kl 1300, på Kronprins Haakons fødselsdag 20. juli kl 1200 og på Kronprinsesse Mette-Marits fødselsdag 19. august kl 1200.

Hjertelig velkommen og god fornøyelse.

NB: TA MED HØRSELSVERN !!

Fredriksvern saluttbatteri klar til skudd 21. februar 2010.

Nye stabsoffiserer til Luftforsvaret

Disse blide offiserene fra Stavern ble uteksaminert ved Luftforsvarets Stabsskole i 1983 etter 7 måneders skolegang. Fra venstre majorene Hans E. Støvern, Jan O. Eriksen, Henrik Lima og Kåre Tørresdal. Major Støvern ble premiert for beste besvarelse av særøppgaven. Kåre Tørresdal var elevenes talsmann under skolegangen.

50 år siden LBAS ble opprettet

I 1960 skjedde det store endringer i skolevirksomheten i Stavern. Virksomheten ved Flyvåpenets Administrasjonsskole som hadde tilhold på Fornebu ble flyttet til Stavern.

Luftvernartilleriets skoleavdeling (LVASA) ble endret til Luftforsvarets Befals- og administrasjonsskole (LBAS) fra 1. mars dette året. Utdanningen på artillerisiden ble betydelig redusert. Våpenskolen som hadde stått for utdanning av tekniske spesialister til luftvernartilleriet ble nedlagt 1. februar og utdanningen flyttet til Kjevik. Høsten 1960 besto artilleriutdannelsen av følgende kurser: UB-kurs, troppsjefskurs, bataljonssjefskurs, konverteringskurs L/70 for våpensmeder og tilleggskurs for servomekanikere.

Befalskurs for teknisk sersjantbefal ble overført fra Flygeskolen på Værnes.

Sersjantkursene som hadde foregått på Fornebu ble ved flyttingen til Stavern en mye lengre og grundigere utdanning ved at det nå ble en fullverdig befalsskole.

Det siste sersjantkurset ble riktig nok flyttet til Stavern så tidlig som 16. oktober 1959, da under navnet Flyvåpenets administrasjonsskole/sersjantlinjen. Navnet sersjantlinjen ble beholdt videre for befalsskoleutdanningen (LBAS/sersjantlinjen). På grunn av de organisasjonsendringer som skjedde ved integreringen mellom Luftvernartilleriet og Flyvåpenet ble det ikke tatt opp elever ved befalsskolen i 1960. Det første kullet på den nye befalsskoleordningen startet sommeren 1961. Flyvåpenets administrasjonsskole/offiserslinjen ble midlertidig flyttet fra Fornebu til Lutvatn i 1960 og videre til Stavern i 1961. Sanitetsutdanningen som også hadde foregått på Fornebu ble overført til Stavern i 1962 etter midlertidig opphold på Torp og Linderud.

For 25 år siden

I 1985 ble Luftforsvarets forvaltningsskole opprettet. Dette var en direkte følge av revidert befalsordning og de stadig økende krav som ble stilt til befal og sivile innen forvaltningen. Den nye skolen ble en skole primært for forvaltningsbransjen, men skulle også utdanne personell fra andre bransjer og forsvarsgrener.

Luftkrigsskolen hadde overtatt ansvaret for offisersutdannelsen, men fagutdanningen for kadetter som gikk på forvaltningslinjene skjedde ved forvaltningsskolen. Også befalelevne og UB-elevne som senere skulle tjenestegjøre i forvaltningen fikk sin fagopplæring her. Fagopplæringen for befalelevne varte i 4 måneder og for kadettene i ca 11 måneder. Opplæringen var organisert i en materiellinje og en administrasjonslinje. Materielinjen fikk deler av utdannelsen sin lagt til Luftforsvarets tekniske skolesenter på Kjevik. Fra 1990 da forvaltningsskolen flyttet fra Kadettbrakkva til det nye skolebygget ble all forvaltningsutdanning samlet i Stavern. Forvaltningsskolen sto for etter-

Sjef ved FVAS, kaptein Nilsen, med det nye skolemerket.

og videreutdanning av personell innenfor en rekke fagområder. Ikke minst ble utdanning innenfor EDB viktig etter hvert som datateknologien ble tatt i bruk som kontorstøtteverktøy.

Som følge av nedleggelsen av LSS og opprettelsen av en felles forvaltningsskole for Forsvaret, ble forvaltningsutdanningen flyttet til Halden i 2002.

Instruktører ved Forvaltningsskolen i 1985. Fra venstre: Fnr Brustad, fnr Vevatne, lt Nesse, kapt S. J. Andersen, oblt M. N. Olsen, fnr Rosenkilde, maj Hauger og kapt P. M. Andersen

Russiske krigsfangegraver på Fredriksvern verft?

Tekst: Kjell R. Bugge

I avisen Østlandsposten av 27. april 2010 kan vi lese at forsker ved Falstadsenteret Marianne Neerland Solheim, denne dagen skal orientere den russiske presidenten Medvedev om makaber norsk gravskjending. Hun vil bla orientere presidenten om en nå skjult massegrav i Stavern. Leser vi videre i artikkelen i ØP kan vi få forståelsen av at det er en russisk massegrav på en parkeringsplass på Fredriksvern verft.

Fredriksvern verfts venner reagerer på disse opplysningene. Kan det virkelig være tilfelle at det 65 år etter krigens slutt er en skjult massegrav med russiske krigsfanger i Stavern, og at på til under en parkeringsplass på Verftet? For oss høres dette usannsynlig ut, og vi har kontaktet 2 kilder som vi tror kan opplyse oss noe om dette.

Rune Sørлие har i alle år vært opptatt av historien på Fredriksvern Verft. Han har bla satt seg inn i lokale beretninger fra tiden rundt 2. verdenskrig, og hva som hendte på Verftet i denne perioden. Rune har på vår forespørsel om Neerland Solheims påstander om en skjult massegrav i Stavern, gitt oss følgende svar: (Runes' svar er redigert).

«Da tyskerne angrep Sovjetunionen sommeren 1941, ble mange russiske soldater og befal tatt til fange. Disse ble samlet sammen i leire på frontavsnittene, og sendt til Tyskland, eller tyskokkuperte områder. På Fredriksvern Verft ble det allerede i 1942 inngjerdet et større område som skulle huse russiske og serbiske krigsfanger. De ble innkvartert i Kadettbrakka og i et par av Galeiskurene. Først og fremst var Stavern en transittleir for krigsfangene.

På dette bildet kan vi se et typisk russisk gravkors i bakgrunnen. Bildet er fra Øvre Leir på slutten av 1940-tallet.

Antall fanger varierte fra måned til måned, men på det meste sier kildene at antallet var på cirka 800 russere og 120 serbere. I tillegg kom enkelte polske og franske fanger, men i svært beskjedent antall. Mange spør seg sikkert hvem de russiske krigsfangene var som arbeidet i Stavern fra 1942 til 1945. Det er ikke lett å kunne fastslå alle fangenes opphavsted i Sovjetunionen, men det som er sikkert er at svært mange kom fra Hviterussland og Ukraina.

En kan dele inn sovjetiske arbeidere i to grupper. Den største delen var militære krigsfanger, tatt til fange av tyskerne under krigen på Østfronten fra sommeren 1941. Den andre delen var sivile russiske arbeidere som var i lønnet tysk arbeid. Men det var ikke så mange av dem i Stavern.

Ikke alle overlevde krigens slit og strev under tysk kommando. Mange døde, de fleste av sykdom, men enkelte også under henrettelser på grunn av fluktforsøk. Derfor ble mange gravlagt i Stavern, og russerne anla en egen gravlund i øvre leir da freden kom.

Gravplassen lå der hvor dagens vei inn til JKØ går, cirka 50 meter innenfor porten.

Men et førtitalls russere ble noen år senere flyttet til den russiske krigskirkegården i Oslo. I dag er det intet spor etter russernes graver, og kanskje det ennå finnes flere levninger i jorden på området. På 1970 tallet i fm oppføringen av en ny verkstedshall ble det funnet en brystkasse med ribbein og noen gamle støvler. «Det så ut som likene hadde blitt lagt opp på hverandre» sier en lokal kilde. En videre berettet denne kilden at «Forsvaret sperret av området og la levningene i strisegger. Vi ble fortalt at de ble fraktet til Oslo». Så langt Sørлие.

Vi har også kontaktet oberstløytnant (p) Eiliv Jørgen Thorheim som i en mannsalder etter at han ble pensjonist fra Luftforsvaret, har arbeidet i Kultur - og Kirkedepartementet med spørsmål tilknyttet krigsgravtjenesten. Thorheim er høyt dekorert av flere utenlandske stater, blant disse Russland, for sitt arbeid for utenlandske krigsgraver på norsk jord. Thorheim karakteriserer Neerland Solheims' påstander om skjulte krigsgraver i Stavern, og eventuelt på Fredriksvern verft, som uriktige. «De russiske krigsgravene i Stavern ble flyttet til Vestre gravlund i Oslo. De vi ikke klarte å identifisere ble lagt i en fellesgrav, som er noe helt annet enn en massegrav».

Så mye om «påstand mot påstand». Kanskje ØP tar på seg den videre oppfølgingen; finnes det virkelig en skjult massegrav i Stavern med russiske krigsfanger? Dersom så er tilfelle – hvor er den, og bør ikke disse da bringes til Vestre gravlund i Oslo?

Etableringer på Fredriksvern

Verft per januar 2010

Som våre lesere sikkert vet så er det Forsvarsbygg ved Nasjonale Festningsverk som står som eiere av Fredriksvern verft. Festningsforvalteren, Trond H. Bergan er den øverste ansvarlige på verftet. Han skal bla sørge for utleie av de fasilitetene som finnes innenfor verftets ansvarsområde og er ansvarlig for forvaltning, drift, vedlikehold av disse. Verftet som sådan eies fortsatt av FD, mens fasilitetene er leid ut til flere slag av utøvere for lengre eller kortere tidsrom. Per

januar 2010 er det rundt regnet 100 årsverk tilknyttet aktiviteten på Fredriksvern verft, og de fleste da til Justissektorens kurs- og øvingscenter (JKØ). JKØ har den uten sammenligning største aktiviteten ved verftet med rundt 45.000 overnattingsdøgn. Værftsmagasinet gir nedenfor en oversikt som viser dagens etableringer på verftet, og du kan klikke deg inn via internett på den enkelte adresse for å lære mer om disse.

Nasjonale Festningsverk

www.nasjonalefestningsverk.no

Justissektorens kurs- og øvingscenter (JKØ)
i Midtre - og Øvre del av Fredriksvern

www.stavernjko.no

Utrykningspolitiets hovedkvarter i Midtre del

www.politiet.no

Sjøheimevernet kommando Sør Norge i Midtre del

www.mil.no

Vestfold Sivilforsvarsdistrikt i Midtre del.

www.sivilforsvaret.no

Redningsselskapet (Norsk Selskab til Skibbrudnes
Redning) i Kadettbrakka

www.redningsselskapet.no

Fredriksvern Verfts Venner i Kadettbrakka

www.fvv.stavern.no

Vertskapsfunksjonen på Verftet i Hovedvakta

www.visitstavern.no

Verftskafeen i Sjaluppskuret

Kunstneren Per Hoel i Sjaluppskuret

www.perhoel.no

Sjøhistorisk Magasin i Galeiskur 12

www.nasjonalefestningsverk.no

Galeiscenen i Galeiskur 14

www.galeiscenen.no

Foreningen Tordenskiolds soldater Stavern
i Kadettbrakka

www.tordenskiolds-soldater.no

Kystlaget Fredriksvern i Galeiskur 13

www.kysten.no

Orlogsbriggen Fredriksvern

www.fredriksvern.no

Venner av Gamle Stavern i Kadettbrakka

www.stavernhistorie.no

Atelier Forberg i Plankekokeriet/Lassaretbrakka
ved Kanalen

www.flammemaleri.no

Galeimuseet i Galeiskur 16

www.fvv.stavern.no

Fredriksvern Verfts Båtforening

Laila Eriksen i Kadettbrakka

Jørn Lier Holst; forfatter (og politimann)
i Kadettbrakka

Modellbygger Arne Naper i Kadettbrakka

Luftforsvarsutstillingen i Kadettbrakka

www.fvv.stavern.no

Forsvarets pensjonistforening i 2. etg. i Befalsmessa

I Steinbrakka finner du:

Atelier og galleri Kjell Raugland

www.stavernkunst.no

Designjern Camilla og Jan Warholm

www.designjern.no

Galleri Winter

www.galleriwinter.no

Galleri Glasshytta

www.kaihofstad-glassart.com

Fritz H Nyegaard

www.stavernkunst.no

Keramiker Laila Leknes

www.gallerilaila.no

Velkommen til Fredriksvern Verft sommeren 2010

Åpningstider:

Luftforsvarsutstillingen i Kadettbrakka og Galleimuseet i Galleiskur 1b
i tiden 26/6 – 8/8,
onsdag og søndag kl. 13 – 17 • lørdag kl. 13 – 16.

Guiding?

Kontakt vår guidekoordinator Kjersti Myrebø • Telefon: 416 08 014

For ytterligere informasjon om aktivitetene på Fredriksvern Verft
sommeren 2010, kontakt Verftfunksjon i hovedvakta • Telefon: 452 44 307

God sommer!